

V tiskarni, tiskarstvo in soloto
lahaja in velja v Mari-
boru brez pošiljanja na
dom za vse leto 8 gl. — k.
za pol leta . . . 4 „ — „
za četrt leta . . . 2 „ — „

Po pošti:
Za vse leto 10 gl. — k.
za pol leta . . . 5 „ — „
za četrt leta 2 „ — „

Vredništvo in opravilnost
je v gospodskih ulicah
(Harringasse) št. 117.

SLOVENSKI NAROD.

Oznanila:
Za navadno dvestopno
vrsto se plačuje
6 kr., če se tiskajo 1krat.
5 kr., če se tiska 2krat.
4 kr., če se tiska 3krat.
veče pisemne se plaču-
jejo po prostoru.

Za vsak tisek je plačat-
kolek (štampelj) za 30 k.
Rokopisi se ne vračajo,
tiskani naj se blagovoljno
frankujejo.

Št. 21.

V Mariboru 18. februarja 1869.

Tečaj II.

Slovenski program

je za zdaj, dokler nam ga še v načelu ne prizna ni vlada ni naši nasprotniki, dovolj jasno izrečen bil po slovenskih taborih. Bolj na tanko ga razpelje nek dopisnik iz južnega Štajerja v časopisu „Osten“, izhajajočem na Dunaji, iz kterega je prišel tudi v „Tagespost-o“. On sestavlja tirjatve Slovencev tako-le:

„I. Nekdanje kraljestvo Ilirija obsega po narodnosti odmejeno in pod imenom: „kraljestvo Slovenija“ 1. Spodnji Štajer od Špilfelda začenši, 2. južna Koroška, namreč desni breg Drave začenši z Ziljsko dolino, 3. Kranjska, 4. Goriška in Gradiška, 5. Istra, 6. Okolica tržaška, torej s skupnim številom prebivalcev 1 1/2 milijon.

II. Na čelu stoji dvorni kancelar ali minister kot posrednik med vladarjem in kraljestvom, ki se ima s skupno ustavo zvezati in sicer:

III. S skupnimi zadevami, kakor so bile v avstrijsko-ogerski monarhiji sklenene v nagodbi z Ogersko in

IV. s skupnimi zadevami slovansko-nemških dežel, kakor so v gališki resoluciji zaznamovane.

V. Tiste zadeve, ktere so pridržane občnemu deželnemu zboru, ki bode za vrstjo menjevaje zboroval v eni šestih dežel, so:

1. Volitev delegatov v delegacije in v državni zbor na Dunaj.
2. Deželna bramba.
3. Zakonodajstvo v sodnijskih rečeh, kakor tudi v zadevah viših in srednjih šol.
4. Dovolitev za potreben strošek skupnih zadev dežel kraljestva Slovenije.

VI. Vse drugo zakonodajstvo in odgovorna deželna vlada, ostaneta šestim posebnim (specijalnim) deželnim zborom, ako se posamezna neposredno voljena narodna (ne stanovska) zastopništva ne izrekó za zedinjenje nekterih ali več dežel.“

Kakor je na prvi pogled razvidno, poznal je sestavljalec tega slovenskega programa dobro naša zahtevanja in naše želje. Vendar ta program ni vse skozi program slovenskega naroda, ni vseskozi program zastopnikov slovenskega naroda. Kajti tisti mož, ki je ta program sestavljal, hotel je kakor je iz V. in VI. točke razvidno nekako posredovati med našim zahtevanjem Slovenije in dosledno potem enega edinega deželnega zbora, in med vlado. Namestu enote, ktera je lahka, zahteva se tu nekaj kompliciranega in nekaj starega, o katerem smo se prepričali, da nam je bilo vselej škodljivo v narodnem obziru. Da bi še po zedinjenji Slovenije vladalo vseh dozdanih šest deželnih zborov, v kterih zdaj Slovenci sede, tega menda ne bo nobeden Slovenec, razen sestavljalec tega programa in morda nekterih njegovih prijateljev, v istini želel. Štajerska in koroška večina, kakor tudi

tržaški zbor si zares od slovenske strani s svojim dozdanjim ravnanjem niso zaslužili zaupanja, da bi kedaj za naše dobro delali. In skušnija je učiteljica. —

Sosebno pa ne potrjujemo tega nasveta, da bi Slovenci v svoj program prevzeli željo ali zahtevo, naj glavni zbor menjevaje (abwechselnd) zboruje enkrat v tej enkrat v oni deželi. Te želje v poslednjem času, ko se je tirjatev Slovenije sobesno vzbudila, ni noben časopis, niti noben veljavni slovenski rodoljub izrekel. Ravno narobe pak smo brali in čuli zmerom tirjanje skupnega enega deželnega zbora za vse Slovence, ki naj bi v naravnem središču Slovenije svoj stalen sedež imel. Po nasvetu sestavljalec tega programa pak bi dobili nek potujoč parlament, ki bi bil unikum v vsem parlamentarnem življenji.

Dasiravno torej temu programu v njegovi celoti ne odrekamo vse veljavnosti, menimo vendar, da nam naše opombe glede šestih posameznih zborov ne bodo preklicovali zedinjeni slovenski rodoljubi, ki imajo kaj vpljiva na narod.

Tako le je!

Ko so slovenski poslanci na Dunaji naenkrat dualisti postali, ločili se od Čehov in z očetom Beustom prijateljstvo storili, mislili so eni, Bog vé, kaj jim je „rešitelj“ Avstrije vsega za slovenski narod obljubil. Mi tega nismo nikoli verjeli, da bi nam ta zveza kaj hasnila, mi smo naravnost govorili, pa reklo se nam je, da najčisteje značajne može črnimo.

Grof (tačas še baron) Beust pak je v eni seji državnega zbora precej naravnost povedal, kaj dobimo Slovenci za to, da so naši poslanci prejšnjo politiko čez ramo vrgli in se niti ozrli nazaj. Dobimo namreč železnico ljubljansko-trebiško. Naš list je že tačas stvar posvetil, da je sicer dobro, da se dežela z železnicami prepreže, pa da tudi za to ceno svoje narodnostne politike ne damo. Od one strani, ki zagovarja ravnanje naših poslancev, se nam je tudi to zamerilo. To pa so vse že prešle stvari. Kaj pa je danes? Bo res ves slovenski narod imel dobiček od te železnice? Se je li res od strani poslancev gledalo samo na blagost naše domovine? Na to ne bomo odgovorov iskali.

Denes pa reči stojé takole: Najbrž dobi koncesijo princ-rudolfova železnica, ktera bo dala zastopniku ljubljanskega društva slovenskemu poslancu **dr. Tomanu** primerno odškodnino, zato kar je izdal in kar se je trudil. Ob enem pa vstopi dr. Toman v službo kot upravni svetovalec k rudolfovi železnici, in bo torej postal kolega dr. Šindlerja.

Misli, ki nas navdajajo gledé slovenskega naroda, ne bomo zapisovali; vsak naj si dela komentar sam.

Listek.

Poslednji bosanski kralj.

(Zgodovinsko-romantičen obraz; česki spisal Prokop Chochołoušek, poslovenil Podgoričan.)

II.

(Dalje.)

„Hvalo temu potoku, njegovemu šumu,“ — Radić spregovori stopivši na obalo, „sicer bi bili tako blizu lahko čuli najin pogovor, in potlej ne vem, kako bi naji pozdravil sel kralja Korvina.“

„To pego, ako Bog da, kmalu zbršem z bosniške krone, da se bosniškim kraljem ne bode treba uklanjati služabnikom ogerskih kraljev,“ — pojezi se Tomažević na pol glasno in zlobno, ker vidi, da ju nihče ne pozdravi, da-si vsi okrog ognja vidijo, kdo je prišel.

Oba stojita na obali. Tomažević ogleda vse okrog ognja in polglasno omeni sam sebi: „Marsikoga poznam na kraljevem dvoru, na Korvinovem, teh pa nisem videl še, nobenega še ne; ali ni kaka prevara to?“ — obrne se na pol k Radiću.

„Kako da si na enkrat postal tako nezaupljiv,“ — posmehne se Radić, „nikar ne skrbi, župan Turčanski je tudi dvornik Korvinov, kteri mu več upa, nego tistim, ki so vsak dan okrog njega.“

Tomažević molči; kar stopi naprej, z oseb okrog ognja pa z nobenega ne obrne svojega očesa. Šest mož je ogerski oblečenih, vsi so enaki, da je težko poznati, kteri je gospod, kteri sluga; ali Tomažević precej na prvi pogled spozná načelnika temu društvu, še bolje pa se prepriča, ko ta z roko migne, naj tovariši vstanó od ognja. Obrne se Tomažević k možu, ki je do zdaj pri ognju sedel pri županu Turčanskem, zdaj pak vstal. Prav velik je ta mož, in širokih pleč, po kterih mu visí medvedja koža, za soboljo kapo spredaj ima pa jastrebje pero, na znamenje, da je mogočen bosnišk župan. Stopi nekoliko od ognja h kraljeviču in globoko se mu prikloni.

„Evo, Vukman Belajski!“ — izpregovori Tomažević in pogleda župana, kteremu se je pred trdnjavo vtaborila kraljeva vojska, zato da kazni njegov upor, „jaz sem sin tega kralja, tisti sin, ki mu je kralj svoje perja-

nike zaupal, kteri je svojo vojsko razveselil z ukazom, naj zgrabijo Vukmanovo trdnjavo, tisti sin je zdaj prišel v ta skriti kraj, da se s teboj prijateljsko porazgovori!“ —

„Tako je prav, svitli kraljevič, in ako Bog da, kmalu ti porečem: „Kralj moj!“ — odvrne Vukman in zopet se globoko prikloni.

„Slabo ti je na mari dostojnost tvojega kralja!“

„Aj, kraljevič!“ — Vukman ponosno vspne glavo, „kaj sem morebiti sam jaz, ki mi ni po všeči vlada tvojega očeta, kralja Štefana!“ —

„Ne tratita časa z nepotrebnim besedovanjem,“ vtakne se Radić v besedo, „saj oba vesta, zakaj smo zdaj tu, čemu tedaj očitane!“ —

„To je beseda na svojem mestu,“ — oglasi se župan Turčanski, in še gane se ne z mesta pri ognju, „saj sem se že načakal tako, da se mi res mrzi.“

„Te neprijazne besede so zelo piknile Tomaževića. Rdečica ga oblije, iskrečo pogleda župana in jezen opazi: „Zelo se je prevaril kralj Korvin, zato ker je tebe izbral za poslanca!“ —

„Moj gospod je tudi tvoj gospod, kraljevič bosniški!“ — odvrne Korvinov sel ošabno, in če sem v njegovi službi, za gotovo nisem in nečem biti v tvoji, ki sem te prišel pomilostit v kralja Matijaža Korvina imeni.“

Tomažević grize ustna in mračno strmi pred-se; Vukmanu smeh zaigrá okrog ust, kakor da je hvaležen, ker se tako ponižuje kraljevič; hm! saj to je od nekdanj meju Slovani, da so rodni sinovi veseli, če je domovina na sramoti. Radić je hladen na videz.

„Komur je treba milosti, in kdor jo išče, ta ni da bi bil ošaben,“ — oglasi se župan Turčanski čez malo časa.

To Tomaževića sune takó, kakor bi ga bil gad piknil; nehoté prime za kindžal. „To je preveč!“ — zadere se hripavo od same jeze.

„Župan Turčanski, ne pristuje ti to, da se kraljevski vedeš, saj si le sel!“ — opazi Radić in stopi mu korak bliže. „Ne pogleduj me tako divje; ali znaš, samo obrnem se, pa ti glava pade pred, če razdereš najin sklep — sklepu svršetek.“

Župan Turčanski grize ustna in mračno poobesi oči, stresne z glavo, zažene glasen smeh in oponese: „To pa je res, da se ne znaš laskati, vojvoda!“ —

Organisacija knjigotrštva.

Slovenskega knjigotrštva nimamo! V teh kratkih besedah je izrečena ena glavnih ovir, ktera nam zadržuje naravni razvoj toliko obdarovanega slovenskega ljudstva in obeša težko kamenje naši literaturi, ki se ne more povzdigniti iz svojih početkov. Nezgodo izvirajočo iz pomanjkljivosti količjak vredenega knjigotržja smo čutili, odkar se piše slovenska beseda več kakor za kratek čas ali za poskušnjo. Čutil jo je posebno slovenski pisatelj, ki je moral po dušnem delu postati svoj korektor, administrator, založnik, ekspeditor, knjigotržec — toliko da ne tudi svoj tiskar. Občutil jo je po domačem berilu hrepeneči rodoljub, ki v 100 slučajih niti ne vé, kam se mu je obrniti, da bi dobil izdano knjižico, in ako je to po dolgem popraševanju izvedel, podražila se mu je po poštnini knjižica za 25—50 %, lep denar, ki se je ves odtrgal narodni knjigi, narodnemu uku. Pisatelji so tožili in tožijo, da ni bralcev, da pišejo le za razjedave mole, občinstvo je tožilo in še toži, da ni pripravnega berila. Leta 1848. že je kazal časopis „Slovenija“ na potrebo rednega knjigotržja, „Slovenec“ je iskal sredstev, kako bi se dalo na nogo pomagati domači knjigi — ostalo je pri tožbah, ostala je overa — ktere nam ni na pot zavalila niti vlada, niti sovražni nemškutar — ampak ohranila in gojila lastna neskrbnost in — sleparija. Treba je stvari le omeniti in iz 1000 ran zastoče nepodučeni narod — roke pomagalk, zdravnika vračnika le ni. Naša kratka opombica v 4. št. „Slov. Nar.“ nam je prinesla mnogo zdihljejev. Eden naših prijateljev iz Opčine je v svojem razglašenem dopisu pomohil iskal pri naših veljakah. Ne zavidamo našemu dopisniku njegove zaupljivosti — deliti jo ž njim ne moremo, posebno odkar smo se prepričali, da se bo med slovenskim narodom poprej ustanovil stan železniških upravnih svetnikov, kakor pa slovenski bukvar. Ker pa smo bili dali že svojo besedo, da ponatisnemo članek, kterega je bila prinesla dun. „Zuk.“ o zadevah srbskega knjigotržja, hočemo zopet nekoliko besedi — v zrak napisati. Položimo jih na ono mizo, okrog ktere spi Slovenec. Ako je v rodu s kraljem Matijažem, izbudil se bo, ko mu preraste brada devetih okolo kamnite mize; morebiti pade potem njegovo oko na izgled naših bratov Srbov, morebiti si iztrebi oči in spozna, da smo do zdaj hodili krivo pot, da moramo začeti iz nova živeti, iz nova delati in potem morebiti nismo zastoj tratali alizarinskega in tiskarskega črnila. Poročevalec v „Zuk.“ pa nam takole pripoveduje o prizadevanji srbskih rodoljubov, kako bi razširili knjigo in povzdignili narod iz nevednosti:

V deželah, ktere so posebno neugodne okoliščine v kulturi zadržale, mora se zamujeno dušno delo po celo nenavadnih potih nadomestiti, ako hoče dotični narod brž ko brž doiti druga napredovalna ljudstva. Med dežele, v kterih se je tako prizadevanje mahoma pokazalo, in kjer vse ljudstvo gorí za dušni napredek, spada dandenes v prvi vrsti Srbija, in kjer se je mlado in staro, bogato in revno drug preko drugega lotilo uka . . .

Začasna vlada srbska ima lepo nalogo to duševno gibanje v narodu podpirati in na prava pota spraviti. Pod njenim krilom je zlasti minister uka Matič se svoje blage naloge popolnoma prijel, in jo jel s prav srečnimi sredstvi reševati. Pred vsem je izbudil po deželi prizadevanje, da bi se napravile nedeljske šole. S podporo in pod vodstvom ministra uka se združujejo po manjih in večih seliščih rodoljubni možje višega uradništva in srenjskega zastopništva, ter ustanovljajo tako učilnice, ktere obiskuje 100 in 100 mladih ljudi med 12—25 leti, ki dozdej niso nikdar nobene šole videli, ki so pa iz dejanskega življenja spoznali, kako potrebno je, da zna človek brati in pisati . . .

Druga ravno tako imenitna ustanova, ki se je tudi še le zadnje

mesece napravila, so učiteljska društva. V vsakem okraji se bodo ljudski učitelji v zvezi z učitelji viših zavodov redno vsak teden zbirali, svoje vednosti in skušnje si razlagaje se izobraževali in tako vedno bolj sposobni postajali, da morejo biti ljudstvu duševni svetovalci.

Na podlagi teh ustanov hočejo zdaj napraviti še tretjo. Organisovati ali vrediti se ima srbsko knjigotrštvo, da bo moglo pod vladnim zaščitom ljudstvu povsodi dajati sredstva duševne hrane in moči. Minister Matič je sklical odbor, ki se ima posvetovati o zadevah šolskih knjig in knjigotrštva sploh. Pri tem se bo vlada držala načela, da hoče ona od svoje strani vse storiti, da kolikor mogoče razširi dobrih knjig med vse ljudske kroge, da si pa ne bo nikakor prilastovala kakih izključljivih pravic v tej zadevi. Odbor je v svojih sejah novembra in decembra meseca blizo to-le sklenil:

Odbor najprvo nasvetuje, naj bi se v Belemgradu napravila glavna kupčija s knjigami tuje zaloge, ktera bi imela v vseh okrožnih mestih svoje povernike, knjigotržce ali kupčevalce. Ti slednji bi morali potem zopet svoje razprodajalce po vsej deželi razpošiljati, kjer bi posebno pri cerkvenih žegnanjih in drugih velikih ljudskih shodih svojo kupčijo opravljali. Glavna knjigotržnica v Belemgradu bi morala v zvezo stopiti z „Matico“ v Novem Sadu in z akademijo v Zagrebu in tako dušno zvezo ohraniti s 3 milijoni avstrijsko-ogerskih Srbov in Hrvatov. Tudi Cetinje, Sarajevo in Prizret, nadalje bolgarski založniki knjig in ljubljanski izdajatelji bi se morali v to zvezo vzeti; ravno isto samo ob sebi veljá gledé Prage, Krakove, Varšave in Prage, ter gledé Nemčije in Francije. Da bi se ta knjigotržnica v Belemgradu ustanovila in dostojno podprla, naj bi jej srbska vlada naklonila to podporo, da bi samo tej prodajalnici prepuščala prodavanje šolskih in vseh onih knjig, ki so izišle na vladne stroške, a jej pustila tudi toliko provizije, da bi mogla svojim kupčijskim tovarišicam še zmerom nekoliko dobička prepuščati. Odboru se nikakor ne dozdeva, da bi bila to kaka predpravica dana novi knjigotržnici, ampak kakor prepušča učeno društvo beligrško svoja dela kteremu knjigotržcu v prodajo, ravno tako bi v tem slučaju ravnala tudi državna vlada. To razmerje bi imelo trajati, dokler se pokaže, da more knjigotržje kot privatna kupčija stati na lastnih nogah. Kedaj se imajo v tej zadevi upeljati nove ustanove, odvisno je od tega, kako bo knjigotržje v tej obliki napredovalo, t. j. koliko knjig se bo od leta do leta več prodalo.

Odbor misli, da bo trebalo mnogo stanovitnosti in mnogo izvedenosti, premnogo truda in pripravnosti, predno se bo v knježevini srbski knjigotržje razvilo in postalo samostalna kupčija; dokler pa to ne postane, mora ga vlada podpirati. Novo početje bi nikakor ne moglo težav in nevarnosti prvih let popolnoma tako na-se vzeti, da bi potem v nekterih letih kdo prišel in na obdelanem polji žel; zveza med vlado in novim početjem bi se torej morala skleniti na nekoliko let. Seveda bi moralo novo početje izdajati tudi privatna dela. Ono bi najbolje vedelo, ktere knjige ljudstvo najraje kupuje, in po kterih potih se knjige najlaže spravijo med svet. Tako bi se duševno življenje dalo v najširših krogih izbuditi in bi ne stalo omejeno samo na nektre kraje. Kdor je do zdaj spisal šolsko knjigo, navadno jo je izročil ministerstvu uka, ktero je, ako je šolska komisija knjigo potrdila, založniške pravice od spisatelja kupila za kakih 40—50 cekinov. Pa tudi ta denar se je navadno še le potem odštel, ko je bila državna tiskarnica kakih 5000 iztisov ponatisnila. Tako je bil pisatelj večidel prisiljen morebiti za kakih 30 cekinov prodati svoje pravice kacemu barantaču. Zakaj pa bi se državna tiskarnica bogatila s trudom pisateljev, in ali je tako ravnanje ugodno literaturi? Šolska komisija naj bi ne čakala, da bi se jej ponudilo dogotovljeno

„Saj se tudi nečem!“ — dostavi Radić hladno.

„Ne prepirajmo se!“ — posvari Korvinov sel, „naj sede bosniški kraljevič!“ veli in pokaže kraj pri ognji — sebi nasproti.

„Kjer sedé sluge, ondudak raji stojé takovi, ki že na prestolu stojé z desno nogo,“ — pikne Tomažević ponosno.

Župan Turčanski debelo pogleda Tomaževića: „Vrag vendar!“ — zakolne sam sebi, „kako krasno govori, tako, da bi se moral zaljubiti va-nj, da, moral bi ga slušati tako, kakor svet česti kraljeviča. Kdor bi ne znal, da s svojimi krasnimi besedami skriva črne misli, in da mu strupenega škorpionja srce skriva v prsih — eh!“ — zdrami samega sebe iz tega pogovora. „Ali, kaj je meni do tega? — Nuj tako, kakor ti je drago,“ — spregovori na glas hladno, „če hočeš stati, stoj, jaz sem truden, zmogla me je dolga pot,“ — omeni, zagrne se v plašč in stegne ob ognji, kakor je dolg in širok, ob dlani podpré glavo, ostro pogleda Tomaževića, ki je doslej le po strani strmél v Korvinovega sela, — in ta ostrí pogled ga pretresne.

„Ti tedaj hočeš postati kralj Bošnjakom?“ — oponese mu župan Turčanski. „Presneta bodi, to ni neumno! — No, veliko srečo!“ —

„To voščilo je zasmeh, župan Turčanski!“ —

„A tako meni ti?“ — začudi se župan.

„Ali vendar-le, nađejam se,“ — povzame zopet Tomažević hladno: pustila ga je ošabnost, „nađejam se, da se nihče ne bođe upiral moji pravici do bosniškega prestola, ki je moj po rodu in“, zamolči se; ne zna, kaj bi; poobesi glavo in strmi pred-se.

„To je da, kaj pak,“ — potrdi župan Turčanski, „saj tvoj oče še živi, stari kralj Štefan, ali nevreden je postal krone krščanskega kralja: izdal je Kriščevo vero, izdal svojega pravega gospoda — slavnega Matijaža Korvina, čegar je po fevdni pravici bosniška krona.“

„Resnica je to, tako je to!“ — potrdi Tomažević, potrđita tudi Radić in Vukman — belajski župan.

„Dobro storiš, če nikoli ne pozabiš te resnice, bosniški kraljevič!“ pomenljivo omeni Korvinov sel, „mogočni Korvin ne pustí s seboj igrati; v njegovem varstvu pa bođeš čvrsto sedel na bosniškem prestolu, navzdor padišahu Mohamedu temu zakletemu sovražniku Kriščeve vere. Stari kralj Štefan, ta pa je počestil ga, tega klateža, vselej, kader ga je obiskal,

ne znam — ali iz neumnega straha, ali je le izdajstvo snoval Matijažu! Ne da bi ga bil vjel, kar bi bil moral, zato da bi se bila razdrobila glava poganski kači, krščanski svet pa da bi bil osvobojen svojega največjega sovražnika! Oh! strašno, neznansko se je pregrešil kralj Štefan, ne le kar zdevlje fevdnika, temuč tudi kar se tiče krščanstva, torej že zato ni vreden carske krone na svoji glavi, vzlasti ker je dokazano, da tajno podpira malikovalce Patarene, da-si mu je cerkev prepovedala to; saj sam malikuje, ne mara še kaj hujšega, morebiti je celo mohamedan.“

„Ni puhla ne tvoja modrost, gospod Turčanski,“ — radostno vsklikne Tomažević, „presneto da ni mogel boljšega posla odbrati si slavni Korvin!“

„Kakoršen gospodar, takovi njegovi zaupniki,“ — opomni Radić, „saj je po vseh krajih znan lesk, znana slava njegovega imena.“

„Presneto, kako lepe imaš besede, vojvoda Radić! — Kako znaš povedati!“ — čudi se Vukman, „jaz ne bi mogel tako lepo povedati, pa imaš prav to!“

Župan Turčanski si više brke, odmajuje z glavo in nek čuden smeh se mu ziblje okrog usten.

„No, vojvoda!“ — ogovori Radiću, „kaj ne, da sem dobro zapomnil tvoje besede, pa sem te samo enkrat slišal?“

„Kaj to? kako to?“ — spogledajo se poslušalci, in kakor poparjeni, tako se spogledujejo.

„Kaj to govoriš, gospodine Turčanski?“ — obrne se k njemu Tomažević, „ali ne mara ne veruješ najinim besedam?“

„Da je sultan Mohamed skrivaj obiskal kralja Štefana, kralj pa ne da bi ga bil vjel, temuč še prav počestil ga je, kakor svojega gospoda? Ne, veš kaj, Tomažević, tega ne verujem jaz,“ — razodene mu odkritosrčno Korvinov poslanec.

„Ali nisem rekel, da je to lisjak, ta župan Turčanski!“ — poluglasno opomni Radić, „ne dade se rad omajati, ne veruje tega.“

„Res, ne verujem ne tega,“ — potrdi Vukman in zamišljen odmajuje z glavo. —

„Tako?!“ — zdrami se Tomažević iz svojega zavzetja in nekako radovedno povpraša: „A kralj Korvin?“

„Kaj jaz znam; ali veruje ali ne to, ni mi povedal,“ — odgovori

delo, ampak naj bi knjige naročevala, t. j. konkurse razpisavala za knjige, ktere in kakoršne potrebuje. S pisateljem pa naj bi se o plači dogovorila in jo tekoj po dokončanem tisku odštela.

Odbor razpeljuje na dalje še druge pripomočke novemu početju in razklada, v kateri dotiki naj bi stala vlada z novim početjem. Vse to pa je tako izključljivo navezavano na srbske zadeve, da za naše razmere ne velja. Odbor tudi sam sponava, da bi bilo najbolje, ko bi se našel privaten početnik, ki bi mogel kakih 5000 cekinov v novo kupčijo vložiti. Vlada pa naj bi mu prepustila, da bi izključljivo prodajal vse šolske knjige, da bi oskrboval vse bukve narodni knjižnici in drugim zavodom. Tak početnik bi moral skleniti pogodbo vsaj na 10 let.

Poročevalec dunajskega lista o vsem tem pripravlja nji pravi, da je prav lepo, da pa je edina rabljiva misel to, da bi se v Belemgradu napravila velika knjigotržnica, kateri bi se dala potrebna denarna podpora in ktera naj bi pod vladno protipazbo nekoliko let svojo kupčijo nadaljevala. Početju bi se moral kot lastnik, ki bi imel sam škodo in dobiček, na čelo postaviti zanesljiv zaupen mož, kateremu bi se dala pravica, da bi 10 let le on smel prodajati vse knjige, ktere je vlada založila, v vseh okrožnih mestih napravljati podružnice, zalogo novih knjig po potrebi in lastni sodbi organizovati, z eno besedo: pod protipazbo in s podporo vladno, vendar pa na svoj račun knjigotržje po vsej deželi vrediti. Poročevalec sklepa svoje razlaganje z besedami: Ako se posreči, da se najde za tako početje pošten, izurjen in kupčijski mož, če bi tudi ne imel lastnega premoženja, in ako se mu vsa stvar prepusti na 10 let, mogoče bi bilo v tem času neizmerno veliko storiti. Tak mož bi si v dušnem obziru ne pridobil le veljave in zaslug, ampak po prvih letih, v kterih se izgubi ne da izogniti, dobil bi tudi gotovo svojo bogato materijalno odškodnino; potrebam dušnega življenja, izreji in omiki ljudstva v literarnem obziru bi se ustreglo, da bi ne bilo mogoče bolje.

Dopisi.

Iz Trsta, 16. febr. Ž. [Izv. dop.] Volitve za tržaški mestni zbor se bližajo, in že denes se lahko prevede, kako bodo izšle, da bodo namreč italijanissimi izuzemši okolico povsod zmagali, tako zmagali, da se sami Lahii svoje zmage bojé, ter na to delajo, da bi tudi nekoliko moderatov t. j. mirneje mislečih v zbor prišlo, da bi se vsaj na videz ustavna podoba rešila. — Nasproti je pa tudi okolica složna, in se ne bo dala v volitvah motiti. Volila bode, kakor se čuje, same domače narodne može. To je vse, kar se zdaj doseči zamore, dokazati namreč, da med okoličani sloga in domoljubni red vlada. Zarad tega so se tudi trije naši vrli rodoljubje, ki so v vašem listu za kandidate imenovani bili, naprosili, naj odstopijo, da se glasovi tretjemu v prid ne razcepijo. Odstopili so, kakor se čuje in omenjeni princip se ohrani. Prva naloga novoizvoljenim šesterim zastopnikom tržaške okolice pak bode, tekoj v prvi seji predložiti, naj se ustav na toliko predrugači, da bode imela okolica za naprej 14 zastopnikov, kakor je to tudi vlada že predložila bila. Ako se to pravično zahtevanje ovrže, zapusté okoličani zbornico, a potem ostali možje lahko porekó, zdaj smo „entre nous“; zdaj delamo, kar in kakor hočemo; srenjski voz pa bode v kratkem tako zabredel, da bode nekteremu volilcu, ki zdaj z omenjeno stranko koraka, med očesoma počlo, — z eno besedo, pokazalo se bode, da ta zmaga je bila Pyrhus-ova zmaga. Položaj se bode v kratkem čudno preobrnil, čeravno vlada k temu nič ne stori, ali pa morda ravno zato.

Korvinov poslanec. „Dosti to, da se ne brani, zato — kar smelo se polasti kraljevega žesla, Korvin bode gotovo tvoj zavetnik, če bodeš le zvest svojim obljubam!“

„To hočem, pa tudi bodem!“ — vikne Tomažević in na prisego desnico položi na srce.

„S tem si najboljšje postelješ, varuj, da ti ne bode noboden drug fevdnik na mari, nego le Matijaž Korvin.“

„Bosniško krono prejmem iz njegovih rok,“ — reče Tomažević radosten; od samega veselja se mu tresse glas, zato ker mu tako po želji ugaja vse.

„Pa tudi: napni vse žile, da izkoreniniš patarensko malikovalstvo v Bosni.“

„Moja skrb to! Ko hitro in kakor bode mogoče,“ — obljubi Tomažević; „ali to sam veš, Turčanski, in jasni tvoj gospod — mogočni Korvin, da se malikovalstvo ne dađe zatreti tako hitro, kakor bi mi radi. Skoro tretjina bosniškega naroda je patarenska, vmes so mogočni županje, veleslavni vojščaki in modri svétniki; potrebna je tedaj varnost, nenadoma bi naletel na upor, upor pa bi bil tako, kakor nalašč ugoden sultanu Mohamedu, da pridivja v Bosno, pa prihruje v srbsko carstvo!“

„To je da, najlaže ti sam presodiš, kako in kaj,“ — potrdi Korvinov sel, „kajti Srbska ti je bila dota, ali zapravlil si jo, ko ste še svatovali.“

„Resnica,“ potrdi Tomažević; rdečica ga oblije: razžalile so ga te besede, „prezvesto sem veroval magjarskim obljubam, za staroverni srbski narod pak se nisem zmenil; zato me je narod pustil v sili, in tiste magjarske obljube so izhlapale v dvoreh v kraljevi stolici, v Višegradu. Pa zdaj se bodem varoval takih hib.“

Precej dolgo časa Korvinov sel Tomaževića gleda molče, le kima z glavo.

„Ali vidiš, kraljevič!“ — jame zopet prostodušno dalje govoriti, „povedal si gorko resnico, toda ne srdim se na-te zato, slavni Korvin, sam bi potrdil, da je to velika hiba pustiti Srbsko Turku brez vsakojakega boja, brez vpora, že prav bi se bil moral ustaviti; ali vojska z Nemcem, ta mu je branila, Turčin je ta čas pa kos za kosom zemlje pobral v svojo torbo tako, kakor berač velikonočni kolač. No, le štrpen bodi, saj se porazu-

Politični razgled.

V državnem zboru je interpeloval poslanec Ljubiša s tovariši, ali in kedaj hoče vlada kaj storiti, da bi se tudi v Dalmaciji izvršil §. 19 državnih postav gledé enakomerenega poduka vseh narodov dalmatinskih. Srečni Dalmatinci, ki imajo še poslancev, ki se sem ter tje spominjajo, od kod so doma, in da bi radi njih rojaki kaj več o poslancih čuli, kakor da se na Dnnaji dobro počutijo! — Drugi predmet dnevnega reda je posvetovanje o gališki resoluciji. Odbor je nasvetoval, naj se gališkega zbora nasvet, da se ima decemberska ustava v nekterih oddelkih spremeniti, izroči ustavnemu odboru, ki ima potem o nasvetu poročati in ako potreba — stavi svoje nasvete. O tem nasvetu se je raznelo precej živo besedovanje, katero se je končalo s tem, da se je odboro v nasvet potrdil. Dr. Tomen je rekel da glasuje samo iz „oportunitatskih“ razlogov za odborov nasvet.

Finančni odbor je sklenil, da se ima dati Kranjski deželi 70.000 gold. kot odškodnino za inkamerirane deželne zaklade.

Ogerski drž. zbor se ima sklicati na 20. dan aprila, volitve pa končati še pred veliko nočjo. Priprave k volitvam kažejo marsikje krvave, razbite glave.

Črnogerski knez nahaja v Berlinu vsako mogočno čast; pravijo, da se ima za to zahvaliti priporočilu ruskega dvora.

„Gaz. Nar.“ toži, da ministerstvo ni prav nobenega sklepa zadnjega deželnega zbora gališkega cesarju v poterjenje predložilo, niti ne deželnemu odboru naznanilo, da se sklepi ne morejo potrditi. Ministerstvo je pridržalo celo cesarsko naredbo, da se ima poljski jezik nemudoma kot uradni jezik upeljati po vseh deželnih uradnih. Iz tega imenovani list sklepa, da od sedanjega ministerstva ni pričakovati, da bi se v državnem zboru potegnilo za gališko resolucijo. Poljski list se gotovo ne moti, čuditi se je le, da se poljski poslanci pusté po vsaki ministerski sapici zasukati in da si ne morejo napraviti neomahljivega stališča. Nekterih ljudi tudi skušnja nikdar ne izuči. —

V Italiji se pripravlja ministerska kriza, ker hoče opozicija proračunskem besedovanju vse sile napeti, da se podere sedanje ministerstvo.

Francoski list „Siècle“ razvija prav lepo podobo o Prusiji: Strast pruskih časopisov in njihovih narekovalcev mora vso Evropo z nezaupnostjo napolniti. Svoboda nima nič dobrega od Prusije pričakovati. Prusija goljufa Nemčijo, Prusija Nemčiji ne bo družega dala nego gospodarje in postave. Nemčija in nemška civilizacija je izgubljena, če pride konečno pod pruski jarem. Prusija povsod šunta, na Českem, v Črnigori, na Romanskem in v Egiptu. „Prijateljska ta pisava ni, resnična je pa gotovo morebiti še za katero drugo državo, nego samo za Prusijo.“

Parlament v Londonu se je 16. t. m. s prestolnim govorom odprl. Kakor navadno razlaga govor prijateljske razmere z drugimi vladami in veselo politično obnebeje

Graf Valevski se je konečno iz Aten v Pariz vrnil. Pravijo, da je prinesel seboj privoljenje grške vlade k deklaraciji konferencije. Konferencija se ima prihodnje dni — morebiti že denes zopet sniti, da sklene, kar ima še skleniti. Brž ko ne bo gotova s svojim delom v eni seji in svetovna zgodovina je zopet obogatela za eno — konferencijo.

„Turquie“ razglašá proklamacijo grškega ministerstva. Proklamacija neki pravi, da je upor na Kreti vdušen, da vlada ni mogla zavreči sklepov pariške konferencije, ker bi bilo tako ravnanje izbudilo vojsko, ktere pa Grčija ni mogla začeti, ker ni imela niti armade niti brodojva pripravljenega;

mimo. Bosniško žezlo bode tvoje, kraljevič, zato ker si jak in hraber!“

Oholo se vspne Tomažević.

„No, zdaj pa še tretja važna pogodba,“ — povzeme Turčanski, „da ni beliča nedačse turškim sultanom, ne smeš se vesti tako, kakor so se veli tvoji predniki.“

„Gotovo ne, prisezam, da ne!“ — vikne brž Tomažević.

„Zdaj pa je vse v redu s teboj,“ — prikima Turčanski z glavo, „kako bode pa z belajskim županom tu-le?“ pokaže Vukmana.

„Kako?“ — povzeme ta, „z vojvodo Radićem je že vse v redu, ti pa si porok za njegove besede, Turčanski.“

„Ti si kljuboval kraljevi moči, Vukman!“ — oponese Tomažević.

„Ni se mi nič več ljubilo slušati kralja Štefana,“ — odvrne Vukman hladno, „izdal je Kriščevo vero, kar si rekel, da je res.“

„Z orožjem v roci si sramotil krono, ki jo bodem jaz imel na glavi,“ omeni Tomažević.

„No,“ — odgovori Vukman razžaljivo, „ali bi se bil moral z veternico braniti ko sem bil dal slovo poslušnosti?“

„Kazno je,“ — nasmeja se Korvinov sel, „ne opraviš dosti z belajskim županom, kraljevič! Boljše, da kar nemudoma na vrsto pride to, kar je prav za prav.“

„No, pa tudi prav,“ — seže v besedo Radić, „kaj bi le besede trtili o tem, o čemur smo že porazumljeni, saj vendar nismo babe, otroci tudi ne, Vukman se je upiral samo kralju Štefanu, kralju Tomaževiću (pa bode pokoren, Tomažević pa ga vzeme zopet v kraljevo milost. Tak je sklep.“

„Kratko znaš povedati, vojvoda, ali okleno,“ — pohvali ga Vukman.

„Da, tako smo določili, in jaz te že zdaj pozdravljam za kralja Štefana Tomaževića!“ — reče in pripogne koleno pred kraljevičem.

Od same radosti Tomaževiću vsplameni oko, rdečica mu oblije obraz, prsi se mu grudijo in nehoté dvigne glavo, a zakaj ne? saj že sliši, kako ga pozdravljajo za kralja; saj vidi da ga kraljevski česte. Teško se vzdržuje, da ne vsklikne, taka radost ga obhaja.

„Nadejam se,“ — opazi Tomažević, toda zapre mu nekolikrat glas radost, ki mu plapola v prsih, ta mu jemlje sapo, „nadejam se Vubman, be-

za zdaj mora Grčija biti tiho, njena prihodnost pa ni v nobeni nevarnosti. — Počakati je, ali je ministerstvo res tako govorilo, kakor pripoveduje turški časnik.

Iz Madrida javlja telegraf: V parlamentarnih krogi hoté, naj bi Serano, Prim in Topete zbrali novo ministerstvo. Že se imenujejo prihodnji ministri. Anglija bi bila neki zadovoljna, da bi stopil portugalski kralj, Fernando, na španski prestol, samo da bi se moral odpovedati vsem pravicam na portugalske prestolne pravice.

Razne stvari.

* (Mariborska volitev.) Slovenskim volilcem in prijateljem naše stvari se naznanja, da bo napravil narodni volilni odbor 26. t. m. zvečer ob sedmih urah volitveni shod v mariborskih čitalniških prostorih, ktere je vzel za ta večer proti primerni odškodnini v najem. Poleg volitvenih razgovorov in govorov se bo ta večer tudi pelo, deklamovalo in igrala glediščna igra. Volilnih mož naj bi nobeden ne zamudil žetisti večer pred volitvo priti v mesto ter v čitalnico in seboj pripeljati tudi svojih znancev. Ustopiti sme, kdor ima ustopnico. Ustopnice se bodo po deželi razposlale, a se dobivajo tudi v vredništvu „Slov. Naroda“ od nedelje naprej. Upati je obilnega vdeleževanja vseh slovenskih volilnih mož, ker bo ta večer naš narodni kandidat g. dr. Dominkuš razvijal svoj program.

* (Nov prvak!) Nekoliko ponemčenih imén priporoča v dvojezičnem, zeleno na belo tiskanem oklicu necega gospoda za poslanca mariborskega in vé o njem povedati, da je „prednik, župan in prvak.“ Kedar nas ti gospodje potrebujejo, hitro si plačajo nekje kacega prestavljalca, da se kot pavi poštimajo s znanjem slov. jezika. Sicer pa pravijo, da so vsi „neumni“, ki pišejo slovenščino. —

* (Iz Trsta) se nam poroča, da 26. dne tega meseca se bo tiskal in pa potem brzo razdelil drugi snopič mesečnika „Pod lipo.“ Se vé, da tististim, ki si ga niso še naročili in si ga tudi do 25. dne omenjenega meseca ne naročé, — se ne bo poslal. Ako želi tedaj še kdo imeti ta mesečnik, naj se blagovoljno oglasi o pravem času. — Novo početje spoznajo vsi za dobro tukaj na Primorju, kjer se pa tudi prav lepo razprostira imenovani časnik, hvala Bogu!

* (Praga in Budejevica) se imate spremeniti v trdnjavi. Tako bo nasvetovala državnemu zboru ona komisija ki ima poročati, kako naj se država vojaško in strategično utrdi.

* (Prof. A. V. Šembera) je zaradi svojih zaslug za slovansko jezikoslovje in narodopisje imenovan za častnega uda akademije znanosti v Petersburgu.

* (Različni nasledniki.) Finančni minister dr. Brestel je neki rekel, da se od one dobe, kar je postal minister, čuti 10 let starejšega. K temu pristavlja česki časopis „Koruna“: „A mi se čutimo za nekoliko grošev laže.“ —

* (Zgodovinski viri.) Kakor pripoveduje „Corr.“ bo dal graf Clam-Martinić stare dragocene zgodovinske vire česke deželne knjige („desky zemské“) na svetlo in je v ta namen daroval 4000 gld.

* (Nove stolice) se imajo napraviti na avstrijskih vseučiliščih in sicer za vojaške vednosti. Ogerski proračun že na nje obzir jemlje. Dr. Hasner se še nekoliko obotavlja. Mislimo pa da se bo raje podal, kakor glede — slovanske stolice v Gradcu.

* (Hrvaški jezik) se bo v Dalmaciji neki oglasil kot ravnopraven z italijanskim. Z letom 1871. se ima v upravi početi rabiti hrvaški jezik poleg italijanskega. V sodnijskem uradovanju se bodo strankam izdajali zapisniki prič, dokazni in prisežni spisi v hrvaškem jeziku. Mnogo to še ni, vendar je nekaj, po čemur se mi Slovenci „in praksi“ še zastoj oziramo. Tako so bila n. pr. vsa oznanila mariborskega okrajneja urada zaradi volitev pisana — nemški. Pristavke naj si vsakdo sam dela.

* (Hrvaški zbor) se bo sklical 1. marca. Kakor se piše dunajski

lajski župan, da bodeš veren služabnik mi, močen podpornik ob vojski, in vselej, kader mi bode treba tvojega modrega sveta.“

Ali Vukman ne odgovori, temuž prime kraljeviča za roko in k ustnom pritise jo — na znamenje največe česti, potlej pa vstane.

Nič več se ne more vzdržati Tomažević: razprostre roke in k prsim pritise Vukmana. „V sreci bodem imel vse svoje zveste prijatelje,“ — objubi in roko podade Radiću. Ta ga prime za njo, malo nakloni glavo in potrese ga za roko, kakor zaupnik, ne kakor pokornik.

„Čuden človek, ta Radić!“ mirno odmaje z glavo Korvinov sel, stegne roko in pokaže na nebo, rekoč: „Polnoč je že minila; ne smeš se dolgo časa muditi, kraljevič, če se hočeš še denes pokriti z bosniško krono!“

Nehote se stresne Tomažević. „Idimo!“ — reče, ali neprijazno, da-si je odločen.

„Jaz tu počakam do jutri, da izvem, kako in kaj!“ — vikne za Radićem in Tomaževićem Korvinov sel.

Zavsedeta vsak svojega konja in vrneta se z Vukmanom vred. Brodijo po potoci, dokler ne pridejo tje, kjer sta poprej stopila v vodo. Tu stopijo na suho, zavsedo zopet vsak svojega konja in še nekoliko postoje. „Vukman!“ obrne se Tomažević k županu „ko hitro prideš v trdnjavo, le precej udari na južno stran, samo na strah; tam pred skalo na obali čakajo kraljevi perjanici v zasadi; tako mi vse vojske pozornost obrneš na tisto mesto, kjer pokne bojni hrup.“

„Prvi ukaz to iz tvojih ust, kralj,“ — odvrne Vukman, „storim, da bodeš zadovoljen!“

Zdaj švigne konja in dirja v strašni temi v trdnjavo. Mirno Tomažević gre z Radićem v tabor. (Dalje prih.)

„Zukunft“ se ima Zagreb pripraviti na cesarjev sprejem. Cesar pride 8. marca v Zagreb in gre od tod čez Karlovec v Reko in Senj.

* (Služba rednega profesorja) za staroklasično filologijo in slovenski jezik na gimnaziji v Ljubljani za letno plačo 949 gold. oziroma 1050 gold. je razpisana in se ima vsaj do zadnjega marca za njo prositi.

* (Čedna plača.) Stara naša prijateljica „Presse“ si je vzela, ali za prav vlada jej je dala novega vrednika Warrensa, ki ne bo imel več kakor 20.000 gld. letne plače. Za ta denar se že zabavlja Slovanom!

* (Prof. dr. Fr. Maassen v Gradcu) je dobil neki papežev red sv. Gregorja.

* (Ženska postavodaja.) V Somogy so stavili nasvet, naj bi postavodaja dala Njenemu veličastvu kraljici pravico, da bi smelo imenovati 20 gospej v gosposko zbornico. Res drugzega nam zdaj nič več ne manjka.

* (Zaupnice.) Davno že se nam je pravilo, da hočejo Kranjci Dolenjci poslati poslancema dr. Vošnjaku in Hermanu zaupnice zaradi njunega krepkega postopanja v deželnem zboru štirskem. Zdaj „L. Tagbl.“ zopet pripoveduje, da se take zaupnice pripravljajo v Zatiškem okraju. Veselilo bi nas, ko bi se res enkrat iz Kranjske zasljal kak vesel glas.

* (Kandidat na Slovenskem.) „L. Tagbl.“ pripoveduje, da hočejo volilci v Idriji voliti rudarskega svetovalca Marka Lipolda za deželnega poslanca na mesto vit. Gariboldija, ki je prostovoljno odstopil. Za „Tagbl.“ glas ne prejemamo nobene odgovornosti.

* (Javni zbor,) kterega je bilo zadnji torek skicalo mariborsko politično društvo, je izrekel svoje hrepenenje po neposrednih volitvah za državni zbor, kar je tem umljuje, ker bi se nekteri gospodje morebiti celo brez volitve radi vsedali na mehke nazlonjače dunajske lesenjače. Mi ne odrekamo nikomur pravice po svoje pihati v politični veter, ki ravno brije iz Dunaja, to pa moramo opomniti, da Slovenci, v kterih sredi Maribor leži, od neposrednih volitev ne bodo hoteli nikdar nič vedeti. Drugi del večera je večidel izpolnil govor dra Strajncea o naših svečavah z ozirom na plinovo svečavo, ktero hoče srenjski zbor v Mariboru napraviti. Razen precej popularnega govora dr. Strajncovega so kazale vse druge besede veliko nezaupnost do sedanjega srenjskega odbora. Govorniki so hodili okolo nezaupnice kakor mačka okrog kaše, po njej vendar niso segli menda jim je bila prevroča.

* (Nemškutarski listi) pripovedujejo, da hoče g. dr. Vošnjak svoj mandat pceložiti, ko bi se g. dr. Dominkuš ne izvolil za poslanca. Gosp. dr. Vošnjak o tem nič ne vé, kakor nas ni strah, da ne bi bil izvoljen slovenski kandidat.

Dunajska borza od 17. februarja.

5% metalike 62 fl. 40 kr.	Kreditne akcije 290 fl. 60 kr.
5% metalike z obresti v maji in nov. 62 fl. 40	London 122 fl. 80 kr.
5% narod. posojilo 68 fl. 50 kr.	Srebro 120 fl. 50 kr.
1860 drž. posojilo 97 fl. 50 kr.	Cekini 5 fl. 78 kr.
Akcije narod. banke 723 fl. — kr.	

Maribor.

Henrik Murnik,
kamnarski mojster

na cesarski cesti (Kaiserstrasse) za gradom v Mariboru se priporoča za vsakoršna zidarska in umetna kamnosekarska dela, nadgrobne kamne itd. itd. po nizki ceni.

Dr. Ferdinand Duhač,

odvetnik v grajskih ulicah št. 141 v Mariboru.

Oziraje se na oklic dunajskega in deželnega uradnega častnika naznanja

Dr. Anton Wibmer,

p. n. občinstvu, da je svojo odvetniško pisarnico 17. februarja t. l. v Mariboru hiš. št. 8 na grajskem trgu (Burgplatz) pri tleh na oglu proti vodnjaškim ulicam (Brungasse) v hiši g. Tiso odprl.